

Talat Ulusoy: İzmir'in Hafızası

Posted on 09/08/2018

13 Eylül 1922 günü, kurtarıldıktan üç gün sonra başlayan büyük yangın, altıncı gününde söner. İzmir de söner. Çok-kültürlü hayatı, çok renkli inanç dünyası, gelişen sanayi ve ticareti, birbirinden güzel binalarıyla, Akdeniz'in incisi İzmir biter.

Yangın günleri boyunca Afyon'dan bu yana sürülen Hıristiyan kadın, çocuk ve yaşlı, sayıları İzmir nüfusundan fazla insan, alevlerle deniz arasına sıkışıp kalır. Binlerce İzmir ve Ege Hıristiyan'ı (65 binden, 180 bine kadar değişik sayı verilir) can verir. Alevlerde yanıp kavrulmaktan, dumana ya da denize teslim olup boğulmaktan kurtulabilen kadın, çocuk ve yaşlı Hıristiyanlar, yangın ertesi bir aya yakın o felaketin rıhtımında korkuyla bekler. "Kurucu Meclis" ne ölenleri ne de kalanları gündemine alıp görüşmez bile. Oysa onlar "Kurucu Meclis" in koruyup kollamakla yükümlü olduğu Osmanlı vatandaşlarıdır.

Şehri kurtaran askerlerin olsun, yerine geçen sivillerin yönetiminin olsun açtığı bir "İzmir Yangını" davası duydunuz mu? 18-45 yaş arası bütün Hıristiyan erkekleri toplamışlardır; yargılanan bir Rum veya Ermeni sanık adı duydunuz mu? "Kaçarken yaktı" denilecek Hıristiyan kalmamıştır ki!

Yangın kimin yönetimi sırasında çıktıysa, mesela günah keçisi haline sokulan vali ve Sıkıyönetim Komutanı Sakallı Nurettin Paşa, onun hakkında bir dava veya soruşturma dosyası var mı?

İlk ânından başlayarak yangın haberi dünyaya yayılır. Bir tek "Ankara" duymaz. İnanılır gibi değildir ama, "Kurucu Meclis" ne "kurtuluş"tan ne de yangından haberdardır! Geçelim o günleri, daha sonrasında da, yani Cumhuriyet tarihi boyunca "Kurucu Meclis"te Büyük İzmir

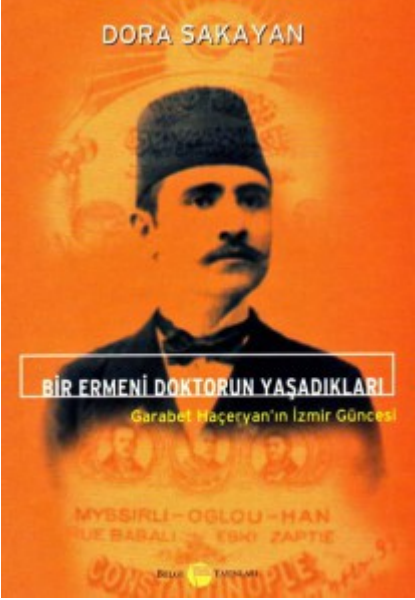
Yangını hakkında bir “soru önergesi” bile gündeme gelmez. Ülkenin sanayi ve ticarete birinci, nüfusta ikinci büyük şehrinin Büyük Yangın’ı ile ilgilenmeyen bir “Kurucu Meclis” dünya tarihinde ender rastlanır bir durum olsa gerektir.

Daha sonraları, İttihatçı “Kurucu İrade”ye karşı sözde oluşan muhalefetler (İkinci Grup, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Serbest Fırka, Demokrat Parti) hiçbiri peşine düşmez yangının. Siyaset “milli” olmalıdır ve İttihatçı suç ortaklığında birlik esastır. Ganimetin paylaşımında iktidar kavgası veren muhalefetleridir bunlar.

Günümüzün “milli birlik beraberlik” gibi tek seslilik arzularının ifadesi olan sloganların kökü buralardadır.

İzmir’de Büyük Yangın’ı gören, yaşayanlar vardır. Tanıklıklarını yazsalar, aktarsalar ya! İzmir’den sürülenler ciltler dolusu anlatır yaşadıklarını, “kurtarılmış” İzmir’de kalanlar suspustur. Hem “Kurucu Meclis”in, hem İzmirliilerin susmasını neye yormalı?

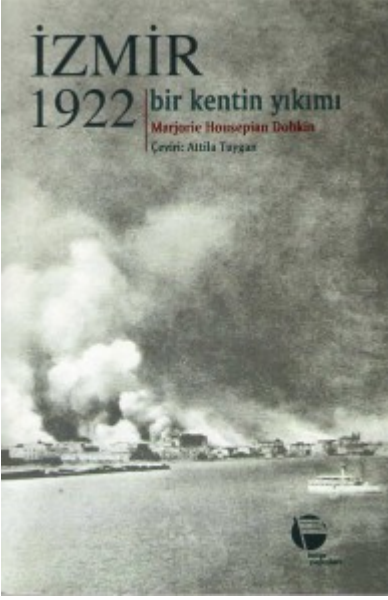
“Kurucu”ların suskunluğunu “Sükût ikrardan gelir” (susmak kabul etmek anlamına gelir) diye yorumlayan olabilir, ama yangın tanığı İzmirliiler için böyle demek haksızlık olur. İttihatçı Tek Parti ve İstiklal Mahkemeleri baskı ve şiddetinde yaşananlara dikkat etmek gerek. İfade özgürlüğü ve diğer temel haklar üzerindeki ağır baskı ve şiddet “iletişimsel hafıza”nın önünü kesmek, yepyeni bir “hafıza”; İttihatçı-Kurtuluşçu bir “kültürel hafıza” yüklemek içindir ve sonuç almıştır.

Okulda, camide, askerde hafızaya yüklenen “Bir Türk dünyaya bedeldir” güzellemesi, “Biz öyle şey yapmayız” genellemesi, “Ama onlar da bize yapmış” tekerlemesidir, o kadar. Konu İzmir olursa; “Düşmanı denize döktük” palavrası, “Kahpe Yunan kaçarken yaktı” yalanı, “Yok Yunan değil Ermeni yaktı” bocalamasıdır. En sıkışılan yerde “Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır” denildi mi zaten akan sular durur.

“Kültürel Hafıza”nın zamanla “gülünç” duruma geldiği görülünce, hiç sözü edilmeyen “belgeler” çıkarılır ortaya. Bunlardan ikisi cankurtaran simidi gibidir İttihatçılar için: Greskoviç Raporu ve Amiral Bristol!

Greskoviç İzmir sigorta şirketlerinin (on şirketten fazladır) ortak itfaiye teşkilatının müdürüdür. Yangın ertesinde hazırladığı raporu “kurtarıcı” yetkililere verir. Ama İttihatçı avukatlarının sözünü ettiği bu rapor değil, Mart 1923’te İstanbul Hüsnü Tabiat Matbaası’na bastırılan “rapor” broşürüdür. Neden “kozmetik oda”da sır gibi saklanan rapor ortaya çıkmaz?

Amiral Bristol mü? Onun İstanbul yıllarında amiralliği donanmasız amiralliktir. Pek çok Amerikan şirketinin temsilcisi, komisyoncusudur. “Köylü ve Bağnaz” bulduğu Ermenilerden nefret eder. İttihatçılardan o kadar çok dost edinir ki, Mart 1927’de Amerika’ya dönüşünde İstanbul Galata rıhtımı, uğurlamaya gelen antiemperyalist Cumhuriyet ileri gelenleri ile dolar.

Neden hep “Yangını kim çıkardı?” sorusuna kilitlenir de tartışmalar, hiç “Niye söndürülmedi/söndürülemedi?” diye sorulmaz? Yangın ertesi hiç soruşturma açılmış mıdır, açıldıysa soruşturma tutanakları nerededir ve ne sonuca varılmıştır?

Yaşadığı yere aidiyeti/ilişkinliği olan insan, yani İzmir’i seven insan şehrinin geçmiş acı ve sevinçlerine ortak olur. Oysa İzmir ardı sıra büyük acıların yaşandığı “9 Eylül” günü bayram eder ve böyle bayramlar sağlıklı toplum inşa etmez.

İzmir’in Büyükşehir veya yangın alanının ve yangın sırasında ölenlerin kemiklerinin üstünde oturan Konak Belediyesi, o günlerin büyük acısını da anmayı düşünür mü?

Sadece sağlığımıza kavuşmak için olsun, bu acıyla yüzleşmeye çok ihtiyacımız var.

Kaynak: birikimdergisi.com

